

Noi izvoare istorice pentru înțelegerea democratizării societății românești **[New historical sources for understanding the democratization of the Romanian society]**

(FOTO CARTE)

Cristian Preda, *Tiranul cu nas mare și cu suflet foarte mic. Lirică politică, sloganuri electorale și versificații satirice de campanie de la 1834 până în zilele noastre*, Editura Polirom, Iași, 2020, ISBN: 978-973-46-8186-0, 465 p.

Pentru a înțelege ceea ce s-a întâmplat în istoria noastră modernă și în cea contemporană, suntem obișnuiți să consultăm documente oficiale, scrieri și mărturii din perioada care ne interesează. Dar, în afară de aceste izvoare, mai există și altele considerate a fi secundare în raport cu cele menționate. Astfel de izvoare sunt producțiile literare, sloganurile de campanie și versificațiile satirice apărute în presă sau vehiculate în diverse forme (foi volante, broșuri electorale etc.). De acest tip de producții s-a ocupat politologul Cristian Preda în volumul *Tiranul cu nas mare și cu suflet foarte mic*, apărut la finele anului 2020.

După cum ne spune în cuvântul introductiv, autorul acestei culegeri a pornit în demersul său de la următoarea întrebare: „Ce am înțelege din politică dacă memoria noastră colectivă ar fi păstrat doar versurile consacrate domnitorilor și regilor, președinților și șefilor de partide, alegerilor și cetățenilor?” (p. 7). De regulă, suntem tentați să mergem la acele surse care, credem noi, ne duc spre cauzele evenimentelor, spre ceea ce nu se vede, spre culisele puterii, care exercită o puternică forță de atracție pentru mințile iscoditoare ale istoricilor. Însă, în orice fapt istoric există și o componentă a percepției, pe care o întâlnim în producții literare, jurnalistice și populare ocazionale. După cum ne avertizează autorul, pentru realizarea volumului nu s-a oprit asupra unor producții literare consacrate, ci a avut în vedere „un gen de scrieri mult mai banale și care au fost orientate într-un mod mult mai direct pentru configurarea lumii: versurile politice, sloganurile electorale ori rimele satirice de campanie” (p. 7).

Întrucât volumul s-a conturat în timpul elaborării unei alte lucrări, *Rumâni fericți. Vot și putere de la 1831 până în prezent* (apărută în 2011), perioada de la care pornește autorul în culegerea acestor producții este aceeași cu cea analizată în acea lucrare, adică începe de la perioada Regulamentelor Organice, a „porții de intrare în modernitate” a Principatelor Române, ajungând până în prezent. Adunarea într-un volum a acestor producții

vehiculate într-o perioadă de 180 de ani a presupus un uriaș efort de selecție și de sistematizare. Însă, pentru a urmări procesul de democratizare a vieții românești, autorul le-a grupat în cinci capitole, ce cuprind tot atâtea perioade istorice: „De la domnii regulamentari la abdicarea lui Cuza”; „De la plebiscitul în favoarea lui Carol I la sfârșitul Marelui Război”; „De la primul scrutin universal masculin la proclamarea republicii”; „De la Frontul Democrației Populare la Frontul Salvării Naționale”; „În zilele noastre”. Lucrarea este însoțită de note în care se indică sursele producțiilor citate, de un util glosar de termeni, întrucât multitudinea de arhaisme și de regionalisme face dificilă receptarea producțiilor citate, de o listă a versurilor selectate și de un indice de persoane.

Cristian Preda ne avertizează încă de la început că „nu este o carte de istorie ori de critică literară, nici de sociologie a elitelor sau de știință politică pură. Dar cititorul va putea identifica, poate chiar în fiecare capitol, câte ceva împrumutat din perspectiva tuturor acestor discipline. Am urmat o ordine cronologică strictă: fiecărui an – din 1834 până în 2020 – îi este asociată măcar o strofă. Reperele istorice semnificative sunt indicate în titlurile capitolelor. Când a fost nevoie – adică aproape de fiecare dată – am explicat împrejurările în care a fost produs textul, am evocat biografia autorului sau am precizat miza rimelor selectate, luând în seamă trăsăturile regimului în funcțiune și actorii politici ai momentului” (p. 10). Așa a ajuns să aducă în atenție 770 de texte lirice, întregi sau fragmente.

În afară de selectarea acestor producții, remarcabil este efortul de contextualizare, pentru că mesajul lor poate fi perceput doar ca urmare a contextualizării, fiind necesară prezentarea personajelor și a situațiilor reflectate. La aceasta se adaugă explicațiile ce țin de stilistica textelor. Într-adevăr, acest volum este și de istorie, și de critică literară, și de sociologie a elitelor, și de știință politică, acest lucru fiind posibil prin capacitatea autorului de a se manifesta în toate aceste domenii. Talentul său literar a făcut posibilă legarea fragmentelor selectate într-o poveste a perioadei vizate. O producție lirică este legată de alta prin diverse elemente: autorul, personajul politic vizat, evenimentul, momentul apariției ș.a. În fiecare dintre cele cinci capitole curge câte o poveste ce se întinde pe zeci de ani, în care cititorul poate să perceapă temele dominante ale vieții politice, tipurile de raportare față de autoritatea politică, modul de exercitare a autorității politice, constante ale vieții politice, caractere ș.a.

Firul roșu ce străbate cele cinci istorii este procesul de democratizare a vieții politice din spațiul românesc, fapt explicabil întrucât volumul reunește producțiile lirice ale „rumânilor fericiți”. În final, Cristian Preda ne trimite din nou la lucrarea *Rumânilor fericiți...*, arătând că actualul volum „nuanțează” cele trei concluzii ale ei: istoria modernă stă „sub

semnul transformării votului într-o practică banală”; moderarea autorității a întâmpinat dificultăți, schimbări constituționale și practica preeminenței executivului asupra legislativului; „democratizarea societății a fost întârziată de iluzii totalitare, formulate atât de dreapta, cât și de stânga politică” (p. 383). Producțiile lirice reunite în *Tiranul cu nas mare...* ne arată că democratizarea votului a fost însoțită și de prezentări compromițătoare ale acestui proces și că îmblânzirea autorității a fost îngreunată de elogiile aduse liderilor politici din diverse epoci. Însă, spune autorul, „urnele au îmblânzit autoritatea ajutându-se și de bancuri pline de haz, de lozinci cu rimă ori chiar de poeme subtile, nu doar de virulente atacuri la persoană – dar pentru asta a fost nevoie de mai bine de un secol și jumătate” (p. 384).

Consider că acest volum realizează mai mult decât a avut în intenție autorul. El nu doar nuanțează concluziile primului volum cu privire la democratizarea societății românești, ci arată rezistența societății la procesul modernizării, chiar în forme umoristice. Autoritatea s-a îmblânzit greu pentru că societatea a vrut-o așa.

Silvia BOCANCEA